

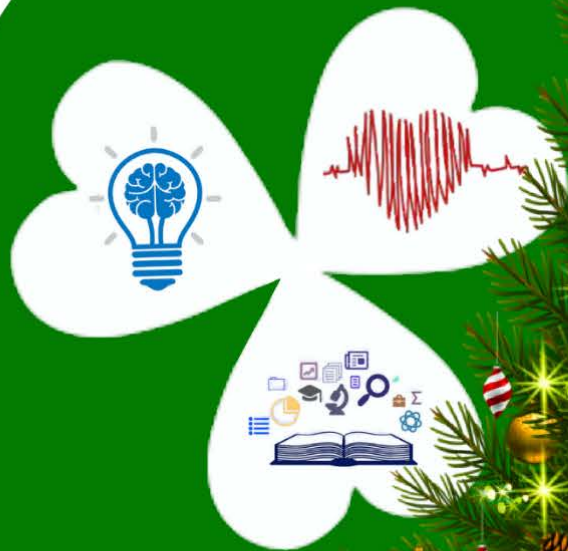
Наукові перспективи
Видавнича група

Merry
Christmas
and happy new year

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ НАУКИ

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"
СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"
СЕРІЯ "МЕДИЦИНА"

№ 12(46) 2024

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

Видавнича група «Наукові перспективи»

Луганський державний медичний університет

Громадська наукова організація «Система здорового довголіття в мегаполісі»

Християнська академія педагогічних наук України

Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання

за сприяння КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва", Центру дієтології Наталії Калиновської

«Перспективи та інновації науки»

(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)

Випуск № 12(46) 2024

Київ – 2024

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Luhansk State Medical University

Public scientific organization "System of healthy longevity in the metropolis"

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

All-Ukrainian Association of Teachers and Psychologists of Spiritual and Moral
Education

*with the assistance of the KNP "Clinical Hospital No. 15 of the Podilsky District of Kyiv", Nutrition Center of
Natalia Kalinovska*

"Prospects and innovations of science"

(Series "Pedagogy", Series "Psychology", Series "Medicine")

Issue № 12(46) 2024

Kiev – 2024

«Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»):
журнал. 2024. № 12(46) 2024. С. 1884

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021
№ 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології та педагогіки**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.04.2023
№ 491 журналу присвоєно категорію "Б" із медицини: спеціальність 222**

**Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів
наук з державного управління» (Рішення від 16.12.2024, № 5/12-24)**

*Журнал видається за підтримки КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м. Києва",
Центру дієтології Наталії Калиновської.*

Журнал заснований з метою розвитку наукового потенціалу та реалізації кращих традицій науки в Україні, за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію, механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку медицини, психології, педагогіки та. Видання розраховано на науковців, викладачів, педагогів-практиків, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, здобувачів вищої освіти, громадсько-політичних діячів.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Голова редакційної колегії:

**Жукова Ірина
Віталіївна**

кандидат наук з державного управління, доцент, Лауреат премії Президента України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», директор громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Головний редактор: Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна).

Заступник головного редактора: Торяник Інна Іванівна - доктор медичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії вірусних інфекцій Державної установи «Інститут мікробіології та імунології імені І.І. Мечникова Національної академії медичних наук України» (Харків, Україна);

Заступник головного редактора: Сіданіч Ірина Леонідівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна);

Заступник головного редактора: Жуковський Василь Миколайович — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови Національного університету "Острозька академія" (Рівне, Україна).

Редакційна колегія:

1. Бабова Ірина Костянтинівна - доктор медичних наук, професор, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації, ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського" (Одеса, Україна)
2. Бабчук Олена Григоріївна – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
3. Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
4. Балахтар Катерина Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна)
5. Баргінсва Ірина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
6. Біляковська Ольга Орестівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, Україна)
7. Вадзюк Степан Нестерович - доктор медичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, почесний академік Національної академії педагогічних наук України, завідувач кафедри фізіології з основами біоетики та біобезпеки Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського України (Тернопіль, Україна)
8. Вовк Вікторія Миколаївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Державного університету ім. Станіслава Сташица в Пілі (м. Піла, Польща)
9. Гвожджєвич Сильвія — кандидат наук, Державна професійна вища школа ім. Якуба з Парадижу в Гожуві-Великопольському (Польща)
10. Гетманенко Людмила Миколаївна - старша викладачка кафедри природничо-математичної освіти і технологій Інституту післядипломної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (Київ, Україна)
11. Головач Наталія Василівна — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

12. Гречановська Олена Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету (Вінниця, Україна)
13. Гудзь Наталія Іванівна - доктор фармацевтичних наук, професор, доцент кафедри фармації і екологічної хімії Оповідського університету, доцент кафедри технологій ліків та біофармації Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (Львів, Україна)
14. Гуменикова Тамара Рудольфівна — доктор педагогічних наук, професор, директор Придніпурської філії Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
15. Дерстуганова Наталя Вікторівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету (Запоріжжя, Україна)
16. Долгова Олена Миколаївна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
17. Журавльова Лариса Петрівна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
18. Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
19. Інжівська Леся Анатоліївна — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
20. Ічанська Олена Михайлівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
21. Кардаш Оксана Любомирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматичної, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
22. Климус Тереза Миколаївна - кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціології та соціальної роботи Національного університету "Львівська політехніка", завідувач сіхківського відділення денного догляду Львівського міського центру соціальних послуг "Джерело" (Львів, Україна)
23. Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
24. Коваль Галина Миколаївна - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри мікробіології, вірусології, епідеміології з курсом інфекційних хвороб Ужгородського національного університету (Ужгород, Україна)
25. Ковальчук Анна Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053 Психологія Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
26. Корильчук Неоніла Іванівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
27. Корнісінко Петро Сергійович - доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проректора по роботі з коледами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)
28. Кравчук Володимир Миколайович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
29. Кравчук Людмила Степанівна - кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», завідувач кафедрою фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна» (Хмельницький, Україна)
30. Крайник Григорій Сергійович - кандидат юридичних наук, доцент, доцент Житомирського державного університету імені Івана Франка (Житомир, Україна)
31. Левков Анатолій Анатолійович - кандидат медичних наук, доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Полтава, Україна)
32. Лігоцький Анатолій Олексійович — доктор педагогічних наук, професор (Київ, Україна)
33. Лисенко Дмитро Андрійович - кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №2 Вінницького національного медичного університету (Вінниця, Україна)
34. Лич (Назарук) Оксана Миколаївна - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
35. Макаренко Олександр Миколайович — доктор медичних наук, професор, академік Міжнародної академії освіти та науки, професор кафедри загальномедичних дисциплін Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
36. Мальцев Дмитро Валерійович кандидат медичних наук, завідувач лабораторії імунології і молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ, Україна)
37. Марушева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
38. Мельник Володимир Степанович — доктор медичних наук, професор кафедри неврології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, декан медичного факультету №1 (Київ, Україна)
39. Мігенько Богдан Орестович – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
40. Мігенько Людмила Михайлівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №2 Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
41. Мідельський Сергій Людвигович – професор, Академік, Президент Регіональної Академії Менеджменту (Казахстан)
42. Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
43. Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
44. Мочалов Юрій Олександрович - доктор медичних наук, професор, професор кафедри хірургічної стоматології та клінічних дисциплін ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)
45. Нікульчев Микола Олександрович – доктор богословських наук, кандидат філософських наук, професор, доцент кафедри філософії НУ «ОМА» (Одеса, Одеська область, Україна)
46. Олійник Світлана Валентинівна - кандидат фармацевтичних наук, доцент, доцент кафедри аптечної технології ліків Національного фармацевтичного університету
47. Помиткін Едуард Олександрович — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Язюна НАПН України (Київ, Україна)
48. Помиткіна Любов Віталіївна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
49. Попель Оксана Василівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української та іноземної філології Одеського національного технологічного університету (Одеса, Україна)
50. Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
51. Прокоф'єва Марина Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
52. Сирник Ярослав - доцент кафедри антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
53. Трушкіна Наталя Валеріївна - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
54. Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
55. Філіпшова Лариса Валеріївна – доктор педагогічних наук, кандидат хімічних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри медичної біохімії та молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, (Київ, Україна)
56. Хохліна Олена Петрівна — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
57. Чаусова Тетяна Володимирівна — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
58. Черська Марія Сергіївна - доктор медичних наук, завідувачка консультативно-діагностичним відділенням Державної Установи «Інститут ендокринології та обміну речовин НАМН України» (Київ, Україна)
59. Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
60. Шевиченко Валерія Геннадіївна - кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургії #2 Одеського національного медичного університету (Одеса, Україна)
61. Яковичка Лада Савелівна — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

- Могілевська В.М., Барліт О.О., Сібіль О.І.** 634
НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ДІТЕЙ І МОЛОДІ В УКРАЇНІ: БАР'ЄРИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
- Мяло В.М.** 646
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ
- Невмержицька О.В., Ревть А.Б.** 657
ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНСЬКІ ЗАКЛАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Недільський С.А.** 666
ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Пак А., Юмрукуз А.А., Оськіна Н.О.** 675
ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНАЖЕРУ НЕЙРОПЛАСТИЧНОСТІ НА ОСНОВІ МОДУЛІВ АРДУІНО ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИВЧЕННЯ КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ
- Пашко К.О., Крицька Г.А., Федорів О.Є., Лотоцька О.В., Лотоцький В.В., Копач О.Є.** 687
ЗМІНИ У ВИКЛАДАННІ ВІЙСЬКОВОЇ ГІГІЄНИ В ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ З ТЕМИ: ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ САНІТАРНО-ГІГІЄНИЧНИХ ЗАХОДІВ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОЛЬОВОГО РОЗМІЩЕННЯ ВІЙСЬК
- Погорєлова Т.Ф.** 695
ЕФЕКТИВНІСТЬ ДИСТАНЦІЙНОГО ФОРМАТУ У НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗДОБУВАЧІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Пономаренко А.В.** 706
ВІДЧУТТЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ПОЛІТИЧНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ
- Пономаренко Т.О., Левчук М.Л.** 717
ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОСВІТНЬО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ
- Приймак А.Ю., Гончаренко О.С.** 728
АКТУАЛЬНІ ВИМІРИ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

УДК 373.2.015.311:004.9

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-12\(46\)-717-727](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-12(46)-717-727)

Пономаренко Тетяна Олександрівна професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, тел.: (044) 295-59-35, <https://orcid.org/0000-0002-6801-0403>

Левчук Максим Леонідович аспірант спеціальності 012 Дошкільна освіта третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, тел.: (044) 295-59-35, e <https://orcid.org/0009-0003-6215-4216>

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОСВІТНЬО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Анотація. У статті проведено теоретичний аналіз питання формування цифрової компетентності дітей старшого дошкільного віку. Схарактеризовано нормативну базу, досліджено наукові напрацювання теоретиків і практиків, уточнено термінологічне поле дослідження. Розглянуто поняття «цифрова компетентність дітей дошкільного віку», «цифрова культура», «цифрова грамотність» замість «медіакомпетентність», «медіакультура», «медіаграмотність». На основі термінологічного аналізу визначено, що поняття «цифрова компетентність» розглядається науковцями як здатність розуміти і застосовувати цифрові технології та системи у повсякденному житті, а також критично і самостійно оцінювати джерела цифрової інформації, творчо використовувати їх. Схарактеризовано освітні програми для дітей дошкільного віку на предмет освітніх завдань, метою яких є формування цифрової компетентності дітей дошкільного віку. На основі вивчення наукових праць українських і зарубіжних вчених з'ясовано, що цифровий світ має надзвичайний вплив на життя сучасної людини, у який, починаючи з раннього віку, потрапляють і діти. Розглянуто наукові погляди на створення освітньо-інформаційного простору в закладі дошкільної освіти. Визначено, що розвивальне освітньо-інформаційне середовище для дитини дошкільного віку має ґрунтуватись на спільних поглядах і цінностях педагогів і батьків. Підкреслено важливу роль взаємодії родини і ЗДО з метою забезпечення безпеки у цифровому середовищі, розвитку критичного мислення у процесі використання цифрового контенту. Проаналізовано викладені теоретиками і практиками напрацювання щодо створення і використання цифрового освітнього контенту для дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти.

З'ясовано, що цифровий освітній контент є цінним дидактичним матеріалом у взаємодії з дітьми, оскільки дозволяє розширювати уявлення про довкілля, яке для них тільки починає відкриватися. Відзначено суперечливі погляди науковців на зміст, завдання формування цифрової компетентності у дітей дошкільного віку, дискусійність положень щодо наповнення та використання освітньо-інформаційного середовища ЗДО і використання цифрових інструментів.

Ключові слова: цифрова компетентність, діти дошкільного віку, освітньо-інформаційне середовище, заклад дошкільної освіти, освітня взаємодія.

Ponomarenko Tetyana Oleksandrivna Professor, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Preschool Education, Faculty of Pedagogical Education, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, tel.: (044) 295-59-35, <https://orcid.org/0000-0002-6801-0403>

Levchuk Maksym Leonidovych postgraduate student specialty 012 Preschool education of the third (educational and scientific) level of higher education, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, tel.: (044) 295-59-35, <https://orcid.org/0009-0003-6215-4216>

THEORETICAL BACKGROUND FOR THE FORMATION OF DIGITAL COMPETENCE IN CHILDREN OF PRESCHOOL AGE IN EDUCATIONAL AND INFORMATIONAL ENVIRONMENT

Abstract. The article presents a theoretical analysis on the issue of forming digital competence of children of the older preschool age. The normative framework is characterized, the scientific developments of theorists and practitioners are studied, and the terminological field of research is clarified. The concepts of “digital competence of preschool age children”, “digital culture”, “digital literacy” are considered instead of “media competence”, “media culture”, “media literacy”. Based on the terminological analysis, it was determined that the concept of "digital competence" is considered by scientists as the ability to understand and apply digital technologies and systems in everyday life, as well as to critically and independently evaluate sources of digital information, to use them creatively. Educational programs for preschool children on the subject of educational tasks, the purpose of which is the formation of digital competence of preschool children, are characterized. The research of Ukrainian and foreign scientists has shown that the digital world has an extraordinary impact on the life of a modern individual, in which children are also involved from an early age. The article considers scientific views on the creation of educational and informational space in preschool education institutions. It is determined that the developmental educational and informational environment for a child of preschool age should be based on common views and values of educators

and parents. It is emphasized the important role of interaction between family and preschool educational institution in order to ensure safety in the digital environment, development of critical thinking in the process of using digital content. The article analyses the groundwork presented by theorists and practitioners on the creation and use of digital educational content for children of preschool age in preschool education institutions. It has been revealed that digital educational content is a valuable didactic material in interaction with children, as it allows expanding the understanding of the surrounding environment, which is just starting to unveil itself to them. Contradictory views of scientists on the essence, objectives of forming digital competence in preschool children, controversial provisions on the content and use of the educational and informational environment of preschool education institution and the use of digital tools are indicated.

Keywords: digital competence, children of preschool age, educational and informational environment, preschool education institution, educational interaction.

Постановка проблеми. Докорінним змінам у педагогічній науці мають відповідати істотні зміни в освітній практиці. Новим етапом цих змін є реалізація Закону України «Про дошкільну освіту», прийнятого Верховною Радою України 6 червня 2024 року, який набуде чинності з 7 липня 2025 року.

Імплементация нового Закону ставить перед дошкільною освітою пріоритети формування особистісної та соціальної компетентності дитини, що забезпечує комфортне входження особистості у світ, в якому багато речей пов'язано з цифровими технологіями. Науковці зазначають, що люди ХХІ століття живуть у двох світах – фізичному і цифровому, сучасні діти народжуються у них та не знають світу без цифрових технологій (С. Лівінгстон, Р. Кулатта, О. Кулешов). Тому важливо закладати основи цифрової компетентності з дошкільного віку, зважаючи на цифрову гігієну та пріоритет міжособистісної комунікації як основи зростання людства.

Життя дитини раннього й дошкільного віку, як і сприймання нею довкілля, цілісне. З нього важко виокремити певні види діяльності, оскільки вони мають синкретичний характер. Науково обґрунтованим є спрямування дошкільної освіти на розвиток базових компетентностей дитини в різних видах діяльності. Зважаючи на темпи розвитку цифрового суспільства, особливої уваги заслуговує цифрова компетентність. Наукову дискусію поживають дослідження, що висвітлюють перспективи і ризики занурення дітей дошкільного віку в цифрове середовище (О. Близнюкова, О. Міненко, О. Петрунко, О. Чекстере).

Науково доведено, що дошкільний вік є сенситивним для закладання основ пізнавальної активності, критичного мислення, етичного та естетичного світосприймання і соціокультурного становлення особистості (Л. Артемова, Г. Беленька, І. Бех, І. Біла, О. Богініч, Е. Вільчковський, О. Дронова, Н. Гавриш, Н. Голота, Л. Зайцева, І. Карабаєва, І. Кондратець, Л. Козак, О. Кононко,

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 12(46) 2024

К. Крутій, С. Курінна, І. Луценко, М. Машовець, О. Половіна, Т. Піроженко, Т. Поніманська, Т. Пономаренко, О. Рейпольська та ін.). Вчені зазначають, що для формування життєвої компетентності у цифровому суспільстві, відповідного світосприймання, критичного мислення, підтримки пізнавальної активності важливим є накопичення навичок безпечної поведінки, формування уявлень про цифрову гігієну та культуру, розширення інтересів, пов'язаних з пізнанням світу та доцільним використанням цифрових засобів і сервісів (О. Кузіна, І. Ніколаєску, Т. Пономаренко, С. Семчук, В. Шинкарьова). Проте, незважаючи на актуальність порушеного питання, аналіз психолого-педагогічних досліджень дозволяє констатувати відсутність цілісних досліджень, що висвітлюють процес, педагогічні умови, особливості формування цифрової компетентності у дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання впливу цифрового середовища на дітей дошкільного віку активно дискутується у сучасному науковому просторі. Оскільки цей вплив відбувається із мікро- та макросередовища, в якому перебувають діти, його складно контролювати і неможливо відмежувати, зважаючи на необхідність соціалізації дітей та формування життєвих компетентностей.

Науковці О. Бовть, С. Болтівець, Н. Бугайова, О. Янкович акцентують увагу на залежності сучасних дітей від гаджетів, що з віком посилюється і має тенденцію до негативних наслідків. З іншого боку, якісний контент і грамотний підхід до його використання допомагає реалізувати освітні завдання. Дослідження С. Дяченко, О. Кравчишиної, Т. Коваленко, С. Лозинської, Л. Найдьоновой, О. Рейпольської, Л. Фамільярської свідчать про те, що грамотно організоване освітньо-інформаційне середовище має позитивний вплив на освітній процес і сприяє розширенню світогляду дітей, розвитку пізнавальної активності, формуванню інформаційної культури. Проте особливо небезпечним для дітей раннього й дошкільного віку є надлишкове занурення в цифровий простір у період усвідомлення себе, оскільки суб'єктивний простір особистості має формуватися на соціальній реальності, а не віртуальній (К. Журба, Л. Канішевська, Р. Малиношевський, Н. Харченко, С. Федоренко).

Отже, питання використання цифрових засобів, сервісів, інструментів у освітній взаємодії з дітьми дошкільного віку активно досліджується науковцями, вагомим є й вивчення особливостей вибору та використання цифрового контенту для дітей раннього і дошкільного віку. Зважаючи на порушені вченими питання цифрової освіти дітей дошкільного віку через створення сприятливого освітньо-інформаційного середовища, доречним є вивчення особливостей формування цифрової компетентності дітей дошкільного віку. Проте аналіз наукової літератури дозволяє зазначити про наявність фрагментарних досліджень, що висловлюють окремі думки, гіпотези, практичний досвід і відсутність цілісного аналізу цифрової компетентності дітей дошкільного віку.

Мета статті – теоретичний аналіз наукових джерел з питань формування цифрової компетентності дітей дошкільного віку в сучасному освітньо-інформаційному середовищі закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Аналіз термінологічного поля дослідження дозволяє зазначити про трансформацію поняття «медіаосвіта» і появу в науковому дискурсі дефініції «цифрова освіта», що пов'язуємо зі стрімкими змінами сучасних технологій. Відповідно, поряд з поняттям «медіакомпетентність» з'являється «цифрова компетентність». Зокрема, у «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» (2016) «медіакомпетентність» розглядається як «рівень медіакультури, що забезпечує розуміння особистістю соціокультурного, економічного і політичного контексту функціонування медіа, засвідчує її здатність бути носієм і передавачем медіакультурних цінностей, смаків і стандартів, ефективно взаємодіяти з медіапростором, створювати нові елементи медіакультури сучасного суспільства, реалізувати активну громадянську позицію» [6, с.8]. Згідно з «Концепцією...», медіаосвіта дітей дошкільного віку спрямована на формування медіакомпетентності, що характеризується збалансованим естетичним та інтелектуальним розвитком особистості дитини, здатністю безпечної діяльності в агресивному медіасередовищі, умінням обирати й використовувати адаптовану відповідно до вікових норм медіапродукцію [5]. Проте сучасні дослідники послуговуються новими поняттями «цифрова освіта», «цифрова грамотність», «цифрова культура»; це пов'язано зі збільшенням використання цифрових технологій, які реалізуються шляхом використання Інтернету. Термінологічний аналіз дозволяє зазначити, що поняття «цифрова компетентність» розглядається науковцями як здатність розуміти і застосовувати цифрові технології та системи у повсякденному житті, а також критично і самостійно оцінювати джерела цифрової інформації, творчо використовувати їх [2;4;7]. У «Концепції виховання дітей та молоді в цифровому просторі» (2021) відсутнє поняття «цифрова компетентність дітей дошкільного віку», проте науковці виокремлюють шлях занурення дітей у цифровий світ в процесі формування основ цифрової грамотності. Вона включає залучення дітей дошкільного віку до інформаційного середовища, розвиток цифрових навичок, критичного мислення та вміння оцінювати інформацію різної якості [5].

У Державному стандарті дошкільної освіти (2021) окреслено основні вимоги до формування компетентностей дітей дошкільного віку. Зокрема, рівень очікуваної компетентності дитини щодо цифрової грамотності визначено освітнім напрямом (варіативна частина) «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі: комп'ютерна грамота». У ньому зазначено, що «цифрова компетентність – це сукупність елементарних знань, умінь, особливостей характеру і поведінки, які необхідні для того, щоб дитина могла використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язання освітніх ігрових завдань» [1].

В освітніх програмах для дітей дошкільного віку знаходимо освітні завдання, метою яких є формування цифрової компетентності дітей дошкільного віку. Зокрема, у програмі «Дитина» (2020) у розділі «Соціальний світ: хто поряд зі мною» для дітей 6-го року життя передбачено підрозділ «Медіаосвіта», що націлює вихователів знайомити дітей із правилами користування сучасними цифровими приладами, видами медіатекстів, формувати уявлення дітей про різні види інформації та уміння їх оцінювати з точки зору достовірності, створювати власні продукти, наприклад, цифрові фото, відеоролики тощо. Поглиблювати отримані навички пропонують і в наступній віковій групі, з дітьми 7-го року життя. Додаються завдання формувати уміння створювати прості анімаційні твори [3].

У програмі «Я у світі» (2019) у варіативній складовій для дітей старшого дошкільного віку передбачена освітня лінія «Комп'ютерна грамота», метою якої є формування уявлення про комп'ютер та про можливості його використання відповідно до вікових особливостей дітей. У розділі виокремлені показники компетентності за освітньою лінією, що мають сформуватися наприкінці дошкільного віку[16]. Варто зазначити, що стрімкий розвиток цифрового світу значно розширив засоби, сервіси, платформи, інструменти, якими користуються сучасні діти дошкільного віку, та вийшов за межі освітніх завдань програм.

Окремої уваги заслуговують парціальні програми «Медіадошкільник» (2019), «Казки і фарби» (малювання з використанням елементів медіаосвіти) (2018), «Медіасвіт для дошкільнят» (2019). Вони зорієнтовані на дітей старшого дошкільного віку та пропонують освітні завдання, що розширюють уявлення дітей про можливості використання цифрових засобів і сервісів, містять планування та розробки різних форм освітньої взаємодії. Значний акцент зроблений на розвиток критичного мислення дітей, формування навичок розуміти інформацію, перевіряти її достовірність з допомогою дорослих, розпізнавати можливу небезпеку. Цінними, на наш погляд, є підібрані методи і прийоми, описані принципи, на яких будується освітня взаємодія з дітьми дошкільного віку, що є основою для створення освітньо-інформаційного середовища у закладі дошкільної освіти.

Вивчення нормативних документів, наукових праць засвідчує, що діти з раннього віку потрапляють у вир цифрової інформації [8;12]. Вони стають активними користувачами цифрових засобів (телефони, планшети, SmartTV, комп'ютери), тому освітні завдання формування цифрової компетентності мають охоплювати не лише дітей старшого дошкільного віку, а й більш молодших дітей, та сприяти створенню відповідного освітньо-інформаційного середовища, у якому перебувають діти в ЗДО та вдома. Тому осмислення потребують питання наповнення освітньо-інформаційного середовища та змісту цифрової компетентності дітей дошкільного віку.

Низка авторів відзначають, що освітньо-інформаційне середовище закладу дошкільної освіти має бути створене з урахуванням вікових особливостей і суворо контролюватися. Зокрема, у дослідженнях К. Журби, Л. Канішевської, І. Кіндрат, О. Петрунько, С. Семчук, Н. Харченко, С. Федоренко висвітлено особливості соціалізації дітей в агресивному медіасередовищі. Серед основних ризиків науковці визначають: зняття заборон і обмежень на споглядання насилля й руйнування; відсутність моральних і правових норм; формування позитивного ставлення до проявів агресивної поведінки, зацікавлення жорстокими іграми; Інтернет-залежність, байдужість до реальних справ [4; 15].

Освітньо-інформаційне середовище для дитини дошкільного віку має розширюватись і на родинне коло, оскільки лише за цієї умови воно буде безпечним і розвивальним. Проблему формування партнерської взаємодії та батьківської культури у цифровому середовищі розглядали І. Молодушкіна, О. Коваленко, Н. Левінець, Ю. Семеняко. Науковці акцентують увагу на необхідності пошуку шляхів налагодження комунікації з сучасними батьками та відзначають особливості, притаманні комунікації з батьками у цифровому суспільстві. Зокрема, для налагодження взаємодії важливо враховувати, що батьки частіше обирають дистанційні форми спілкування з педагогами і краще відгукуються на лаконічний візуальний контент, що є вимогою часу [8;14]. Пандемія 2020-2022 років та війна в Україні сприяли виникненню дистанційного формату дошкільної освіти і розширили роль батьків від учасників та спостерігачів за освітнім процесом в умовах ЗДО до педагога – організатора освітнього процесу в умовах домашнього виховання [7].

На сучасному етапі розвитку суспільства відмежувати дітей від цифрового середовища неможливо, оскільки у нього занурені дорослі, які провокують дітей з раннього дитинства пізнати це середовище. Тому значну увагу науковці приділяють створенню цифрового освітнього контенту як складника освітньо-інформаційного середовища, що допоможе мінімізувати можливий негативний вплив цифрових засобів та доцільно використовувати їхні можливості для розвитку дітей. Цьому присвячені численні публікації науковців і практиків, що висвітлюють досвід використання віртуальних екскурсій (С. Матвієнко, О. Літченко), розвивального відеоконтенту (І. Бондар, Р. Шульгіна, Л. Тимофієва), ігор (С. Кондратюк, І. Пукас, О. Рейпольська, К. Трофименко), музично-ритмічного контенту (І. Чамор, О. Трофименко) тощо. У дослідженнях О. Коваленко, Т. Пономаренко, Л. Козак проаналізовано роль педагогів і батьків у формуванні в найменших членів нашого суспільства розуміння необхідності безпечної поведінки з гаджетами та часто хаотично пропонованим контентом. Науковці відзначають, що використання цифрового контенту в закладі дошкільної освіти сприяє, окрім розв'язання пізнавальних завдань за освітніми напрямками, формуванню в дітей здатності орієнтуватися в інформаційному полі сучасного світу; опануванню практичними навичками використання інформації відповідно до вікових

можливостей; удосконаленню вміння обмінюватися інформацією за допомогою цифрових технологій [9;11;13].

В умовах сьогодення важливим є формування в дітей навичок раціонального використання цифрових засобів освіти з пізнавальною метою. Цифрові засоби освіти є ефективним інструментом взаємодії з дітьми, оскільки за їх допомогою педагоги можуть продемонструвати дітям те, що раніше було недоступним, те, чого діти ще не бачили, розширюючи уявлення про довкілля, яке для них тільки починає відкриватися. Зокрема, у дослідженнях О. Кузіної, Ю. Семеняко, С. Семчук розглянуто використання цифрового освітнього контенту, цифрових засобів в освітній взаємодії з дітьми дошкільного віку, доведена ефективність його використання. Дослідниці зазначають, що використання цифрових інструментів і пристроїв як освітніх засобів допомагає зацікавити дітей, надає педагогам додаткові можливості для організації освітньої взаємодії, дозволяє утримувати інтерес дітей [10;14;15].

Варто зазначити, що цифрові інструменти і пристрої виступають лише одним із засобів освітнього процесу та не можуть переважати чи домінувати, оскільки це негативно позначається на розвитку дітей і суперечить природним потребам дитини: пізнавати предметне, природне, соціальне довкілля наживо, під час безпосередньої взаємодії. Застосування цифрового контенту має бути лише одним із елементів, що інтегрований в освітній процес закладу дошкільної освіти та перебуває у взаємозв'язку з іншими освітніми засобами.

Висновки. Таким чином, у контексті розгляду проблеми й аналізу результатів досліджень, проведених науковцями, нами було визначено, що питання формування цифрової компетентності висвітлено в теорії неоднозначно, думки науковців суперечливі, наявна розмитість термінологічного поля, що, як наслідок, не знайшло належної реалізації у практиці дошкільної освіти. Актуальні наукові дослідження враховують нерозривність цифрового простору від реального життя сучасного суспільства й акцентують увагу на необхідності вироблення стратегії психолого-педагогічного супроводу формування в дітей дошкільного віку цифрової компетентності. Створення належного освітньо-інформаційного середовища в закладі дошкільної освіти є цікавим і перспективним, оскільки це сучасний засіб урізноманітнення освітньої взаємодії з дітьми дошкільного віку. Формування цифрової компетентності в дітей дошкільного віку передбачає розвиток у них елементів цифрової грамотності, критичного мислення й навичок використання інформації, цифрової безпеки, спонукає дітей до розуміння, що Інтернет і різноманітні цифрові пристрої – це лише засоби пізнання, які потребують поміркованого використання.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти), нова редакція (2021). Затверджено наказом МОН № 33 від 12.01.2021. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/nakaz-33-bazovyuykomponent-doshk-osv.pdf>

2. Гаврилова Л. Г., Тополник Ю. В., Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени, *ITLT*. 2017. вип. 61, вип. 5, С. 1–14. doi: 10.33407/itlt.v61i5.1744.
3. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. Проєкту В. О. Огнев'юк ; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертугіна та ін. ; наук. ред. Г. В. Беленька ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/31897/1/Programa_DUTUNA_KDO_2020.pdf (дата звернення: 01.12.2024).
4. Журба К. О., Канишевська Л. В., Малиношевський Р. В., Харченко Н. В., Федоренко С. В. Виховання дітей та молоді у цифровому просторі: посібник. Київ. 2022. 124 с.
5. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі / Національна академія педагогічних наук України. 2021. 52 с. URL: <https://ipv.org.ua/wpcontent/uploads/2021/08/Kontseptsiia-vykhovannia-ditey-ta-molodi-v-tyyfrovomuprostorii.pdf> (дата звернення: 08.01.2024).
6. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред.: Л. А. Найдьонові, М. М. Слюсаревського. Київ, 2016. 16 с.
7. Кремень, В. Г., Сисоєва, С. О., Бех, І. Д., Вознесенська, О. Л., Гавриш, Н. В., Гончар, Л. В., Шахрай, В. М. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2022. 4(2), 1-30.
8. Коваленко, О. В., Літченко, О. Д., Сопова, Д. О. Співпраця закладу дошкільної освіти з родинами вихованців в умовах пандемії 2020-2021 років. *SWorldJournal*, 2021. 9 (2), С. 53-59.
9. Козак Л. В., Гірченко, Т.В. Сучасні засоби формування медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку. «*Наукові інновації та передові технології*» (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»): журнал. 2024. (11(39)). С. 1321-1333
10. Кузіна О.Т. Формування пізнавальної активності у дітей шостого року життя засобами медіа в умовах закладу дошкільної освіти. : дис. ... д. філос. за спец. 012 Дошкільна освіта, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2024. 296 с.
11. Літченко О. Д., Проценко Т.В. Цифровий освітній контент для дітей раннього і дошкільного віку. *Grail of Science*. 2023. №33. С. 358-364. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/46965/1/%D0%9E_Litichenko_GS_33_FPO.pdf
12. Міненко, О. О., Близнюкова, О. М. Дослідження особливостей користування гаджетами дітей дошкільного віку. *Наукові записки. Серія: Психологія*, 2023. (2), 53–61. <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2023-2-7>
13. Пономаренко, Т. О., Кондратець, І. В., Кузіна, О. Т. Використання медіа як засобу формування пізнавальної активності в дітей старшого дошкільного віку. *Moderní aspekty vědy: XLIX. Díl mezinárodní kolektivní monografie. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.* 2024. С.170-180. (дата звернення: 01.12.2024).
14. Семеняко Ю. Б. Виховання у дітей старшого дошкільного віку основ культури використання медіапродукції у закладах дошкільної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Бердянськ, 2019. 302 с.
15. Семчук С. І. Особливості впливу засобів масової інформації на соціалізацію дітей дошкільного віку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Умань, 2010. 185 с.
16. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова та ін. Київ : МЦФЕР-Україна, 2019. 488 с.

References:

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity), nova redaktsiia [Basic component of preschool education (State standard of preschool education)]. Zatverdzheno nakazom MON № 33 vid 12.01.2021. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/nakaz-33-bazovyykomponent-doshk-osv.pdf> [in Ukrainian]
2. Havrylova L. H., Topolnyk Yu. V., Tsyfrova kultura, tsyfrova hramotnist, tsyfrova kompetentnist yak suchasni osvitni fenomeni [Digital culture, digital literacy, digital competence as modern educational phenomena], ITLT. 2017., vyp. 61, vyp. 5, S. 1–14. doi: 10.33407/itlt.v61i5.1744. [in Ukrainian]
3. Dytyna : Osvitnia prohrama dlia ditei vid dvokh do semy rokiv [Child: Educational program for children from two to seven years old] / nauk. ker. projektu V. O. Ohneviuk ; avt. kol.: H. V. Bieliienka, O. L. Bohinich, V. M. Vertuhina ta in. ; nauk. red. H. V. Bieliienka ; Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka. Kyiv : Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 2020. 440 s https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/31897/1/Programa_DUTUNA_KDO_2020.pdf. [in Ukrainian]
4. Zhurba, K. O., Kanishevska, L. V., Malynoshevskiy, R. V., Kharchenko, N. V., Fedorenko, S. V. (2022). Vykhovannia ditei ta molodi u tsyfrovomu prostori [Raising children and youth in the digital space: a manual]: posibnyk. Kyiv.2022. 124. [in Ukrainian]
5. Kontseptsiiia vykhovannia ditei ta molodi v tsyfrovomu prostori [Concept of raising children and youth in the digital space] / Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy. 2021. 52 s. URL: <https://ipv.org.ua/wpcontent/uploads/2021/08/Kontseptsiiia-vykhovannia-ditey-ta-molodi-v-tyfrovomuprostori.pdf> (data zvernennia: 08.01.2024). [in Ukrainian]
6. Kontseptsiiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia)[Concept of media education implementation in Ukraine (new edition)] / za red.: L. A. Naidonovoi, M. M. Sliusarevskoho. Kyiv, 2016. 16. [in Ukrainian]
7. Kremen, V. H., Sysoieva, S. O., Bekh, I. D., Voznesenska, O. L., Havrysh, N. V., Honchar, L. V., Shakhrai, V. M. Kontseptsiiia vykhovannia ditei ta molodi v tsyfrovomu prostori. [Concept of education of children and youth in digital space] Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy, 2022. 4 (2), 1-30. [in Ukrainian]
8. Kovalenko, O. V., Litichenko, O. D., Sopova, D. O. Spivpratsia zakladu doshkilnoi osvity z rodynamy vykhovantsiv v umovakh pandemii 2020-2021 rokiv. [Spivpratsia zakladu doshkilnoi osvity z rodynamy vykhovantsiv v umovakh pandemii 2020-2021 rokiv] SWorldJournal, 2021. 9 (2), C. 53-59. [in Ukrainian]
9. Kozak L. V., Hirchenko, T.V. Suchasni zasoby formuvannia mediahramotnosti u ditei starshoho doshkilnogo viku [Modern means of forming media literacy in children of senior preschool age].«Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii» (Seriiia «Upravlinnia ta administruvannia», Seriiia «Pravo», Seriiia «Ekonomika», Seriiia «Psykholohiia», Seriiia «Pedahohika»): zhurnal. 2024. (11(39)). S. 1321-1333 [in Ukrainian]
10. Kuzina O.T. Formuvannia piznavalnoi aktyvnosti u ditei shostoho roku zhyttia zasobamy media v umovakh zakladu doshkilnoi osvity.[Formuvannia piznavalnoi aktyvnosti u ditei shostoho roku zhyttia zasobamy media v umovakh zakladu doshkilnoi osvity] : dys. ... d. filos. za spets. 012 Doshkilna osvita, Kyivskiy stolychniy universytet imeni Borysa Hrinchenka, Kyiv, 2024. 296. [in Ukrainian]
11. Litichenko O. D., Protsenko T.V. Tsyfrovyi osvitnii kontent dlia ditei rannoho i doshkilnogo viku [Digital educational content for children of early and preschool age] Grail of Science. 2023. №33. S. 358-364. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/46965/1/%D0%9E_Litichenko_GS_33_FPO.pdf. [in Ukrainian]
12. Minenko, O. O., Blyzniukova, O. M. Doslidzhennia osoblyvostei korystuvannia hadzhetamy ditei doshkilnogo viku. Naukovi zapysky. Seriiia: Psykholohiia, 2023. (2), 53–61. <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2023-2-7>. [in Ukrainian]

13. Ponomarenko, T. O., Kondratets, I. V., Kuzina, O. T. Vykorystannia media yak zasobu formuvannia piznavalnoi aktyvnosti v ditei starshoho doshkilnoho viku [Using media as a means of forming cognitive activity in children of senior preschool age]. *Moderní aspekty vědy: XLIX. Díl mezinárodní kolektivní monografie. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. 2024. C.170-180.* [in Ukrainian]
14. Semeniako Yu. B. Vykhovannia u ditei starshoho doshkilnoho viku osnov kultury vykorystannia mediaproduktsii u zakladakh doshkilnoi osvity [Education of children of senior preschool age of the basics of the culture of using media products in preschool educational institutions] : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.08. Berdiansk, 2019. 302. [in Ukrainian]
15. Semchuk S. I. Osoblyvosti vplyvu zasobiv masovoi informatsii na sotsializatsiiu ditei doshkilnoho viku [Peculiarities of the influence of mass media on the socialization of children of preschool age] : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.08. Uman, 2010. 185. [in Ukrainian]
16. Ia u Sviti. Prohrama rozvytku dytyny vid narodzhennia do shesty rokiv [Child development program from birth to six years] / O. P. Aksonova, A. M. Anishchuk, L. V. Artemova ta in. Kyiv : MTsFER-Ukraine, 2019. 488. [in Ukrainian]